

Βασικός οδηγός για την προετοιμασία και διεξαγωγή συνέντευξης

Μια συνέντευξη που σχεδιάζεται και διεξάγεται για να εξυπηρετήσει ερευνητικούς σκοπούς είναι μια απαιτητική εργασία, πολύ πιο περίπλοκη από την απλή ανταλλαγή ερωτήσεων και απαντήσεων. Χρειάζεται προσεκτική προετοιμασία, υπομονή και εξάσκηση για να είναι αποδοτική και αποτελεσματική ως προς την απόκτηση των πληροφοριών που μας ενδιαφέρουν. Πέρα, όμως, από την καταγραφή πληροφοριών, μια συνέντευξη, ανάλογα πάντα με το είδος της, μπορεί να μας δώσει τη δυνατότητα να εξερευνήσουμε σε βάθος τις εμπειρίες και απόψεις του συνεντευξιζόμενου, κάτι που δεν θα μπορούσαμε να επιτύχουμε αν χρησιμοποιούσαμε άλλες ερευνητικές μεθόδους, όπως π.χ. ένα ερωτηματολόγιο.

Ανάλογα με τους στόχους που θέλουμε να επιτύχουμε, μια συνέντευξη θα μπορούσε να είναι λιγότερο ή περισσότερο δομημένη. Υπάρχει φυσικά μια πληθώρα διαφορετικών τύπων και τεχνικών, όμως, σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε μια 'κλειστού τύπου' συνέντευξη ο συνεντευξιζόμενος καλείται να απαντήσει σε μια σειρά προκαθορισμένων ερωτήσεων, συχνά επιλέγοντας μία από τις εναλλακτικές απαντήσεις που του δίνονται. Συνήθως ακολουθείται η προσέγγιση αυτή όταν υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος συνεντευξιζόμενων και είναι σημαντικό να διασφαλισθεί ότι όλοι θα απαντήσουν στις ίδιες ερωτήσεις. Από την άλλη πλευρά, σε μια λιγότερο δομημένη συνέντευξη ο συνεντευκτής χρησιμοποιεί έναν βασικό κορμό ερωτημάτων που εντάσσονται όμως στο πλαίσιο μιας πιο ελεύθερης συζήτησης. Όποια προσέγγιση κι αν υιοθετήσουμε, πάντως, είναι απαραίτητο να έχουμε κάνει την κατάλληλη προετοιμασία, αφού η ποιότητα του αποτελέσματος εξαρτάται κατά τον μεγαλύτερο βαθμό από τον συνεντευκτή.

Παρακάτω ακολουθούν μερικά βασικά σημεία στα οποία θα πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή μας κατά την προετοιμασία και διεξαγωγή μιας συνέντευξης, έχοντας όμως πάντα υπόψη ότι οι επιλογές μας ως προς τον σχεδιασμό και την υλοποίησή της θα πρέπει να βασίζονται στην προσεκτική εξέταση των στόχων που έχουμε θέσει. Επιπλέον, ο παρακάτω πίνακας προορίζεται να λειτουργήσει ως βασικός οδηγός και τα σημεία που αναφέρονται δεν αποτελούν απαραίτητως στάδια εργασίας τα οποία προτείνεται να ακολουθηθούν οπωσδήποτε με τη σειρά που παρουσιάζονται, εφόσον κάθε ερευνητική εργασία εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς και ακολουθεί διαφορετικές διαδικασίες:

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα 'Μάθηση και Επιχειρείν'

Σχεδιάζοντας τη συνέντευξη:	
Αποφασίζουμε τι θέλουμε να μάθουμε.	Κάνουμε μια λίστα με τα ζητήματα που θέλουμε να διερευνήσουμε και τις πληροφορίες που μας ενδιαφέρουν.
Σκεφτόμαστε για ποιους λόγους χρειαζόμαστε αυτές τις πληροφορίες.	Εξετάζουμε τη λίστα και αφαιρούμε τυχόν ερωτήματα/ ζητήματα που δεν σχετίζονται με τους στόχους της έρευνάς μας.
Είναι η συνέντευξη ο καλύτερος τρόπος για να αποκτήσουμε τις πληροφορίες που μας ενδιαφέρουν;	Σκεφτόμαστε και εξετάζουμε άλλες εναλλακτικές μεθόδους.
Αν η συνέντευξη είναι πράγματι η κατάλληλη μέθοδος, κάνουμε ένα αρχικό σχέδιο των ερωτήσεων.	Σκεφτόμαστε με ποιες ερωτήσεις θα λάβουμε τις πληροφορίες που μας ενδιαφέρουν. Η τελική μορφή των ερωτήσεων θα εξαρτηθεί από το είδος της συνέντευξης (και αντιστρόφως).
Αποφασίζουμε ποιος θα είναι ο τύπος της συνέντευξης.	Μια δομημένη (δηλαδή, 'κλειστού τύπου') συνέντευξη θα οδηγήσει σε κλειστού τύπου απαντήσεις. Είναι αυτό που χρειαζόμαστε ή απαιτείται μια προσέγγιση ανοιχτού τύπου για να εξυπηρετήσουμε τους στόχους μας;
Επεξεργαζόμαστε τη διατύπωση των ερωτήσεων.	Γράφουμε την κάθε ερώτηση ξεχωριστά σε μία κάρτα. Ελέγχουμε τη διατύπωση και προσέχουμε να είναι όσο το δυνατό σαφέστερη.
Αποφασίζουμε για τη σειρά των ερωτήσεων.	Λαμβάνουμε υπόψη μας ότι η σειρά με την οποία υποβάλλουμε τις ερωτήσεις μπορεί να επηρεάσει τον βαθμό στον οποίο ο συνεντευξιζόμενος κινητοποιείται και ανταποκρίνεται. Σκεφτόμαστε τι επιλογές έχουμε σε περίπτωση που οι απαντήσεις του είναι επαρκείς.
Υπολογίζουμε τον χρόνο που θα χρειαστούμε.	Δεδομένου ότι μια συνέντευξη είναι μια χρονοβόρα διαδικασία, είναι σημαντικό να είμαστε ρεαλιστικοί στον αριθμό των ερωτημάτων που επιδιώκουμε να καλύψουμε.
Αν η συνέντευξη διεξαχθεί από μια ομάδα συνεντευκτών, αποφασίζουμε πώς θα κατανομηθούν οι ερωτήσεις.	
Κάνουμε μια πιλοτική συνέντευξη με άτομα που διαθέτουν, κατά το δυνατό, παρόμοια χαρακτηριστικά με τους τελικούς συνεντευξιζόμενους.	Ελέγχουμε αν λειτουργεί ο σχεδιασμός που έχουμε κάνει και εξασκούμαστε στην υποβολή ερωτήσεων και την καταγραφή απαντήσεων.
Επιλέγουμε προσεκτικά από ποιον/ ποιους θα πάρουμε τη συνέντευξη.	Σκεφτόμαστε με ποια κριτήρια θα επιλέξουμε σε ποιους θα απευθυνθούμε και ποιες εναλλακτικές λύσεις έχουμε σε περίπτωση που η ανταπόκριση από το άτομο/ τα άτομα αυτό/ά είναι αρνητική.
Ενημερώνουμε έγκαιρα τους συνεντευξιζόμενους για τον σκοπό της συνέντευξης, το πρόγραμμα στο πλαίσιο του οποίου αυτή διεξάγεται και τον τρόπο υλοποίησής της.	Εδώ θα βοηθήσει μια επιστολή από τη Διεύθυνση του σχολείου.
Δίνουμε προσοχή στο χώρο και τον χρόνο που θα	Φροντίζουμε να υπάρχει αρκετός χρόνος, ιδίως αν η

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα 'Μάθηση και Επιχειρείν'

διατεθεί.	συνέντευξη είναι 'ανοιχτού τύπου' και ενημερώνουμε σχετικά τους συνεντευξιζόμενους. Προσπαθούμε να διεξάγουμε τη συνέντευξη σε ένα χώρο όπου θα υπάρχει η απαραίτητη ησυχία.
Αποφασίζουμε με ποιον τρόπο θα καταγράψουμε τη συνέντευξη.	Αν αποφασίσουμε να τη μαγνητοφωνήσουμε, πρέπει να έχουμε υπόψη ότι χρειάζεται χρόνος για την απομαγνητοφώνηση. Η χρήση του μαγνητοφώνου μπορεί επίσης να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο κάποιοι συνεντευξιζόμενοι διατυπώνουν τις απαντήσεις τους. Αν, από την άλλη πλευρά, αποφασίσουμε να κρατήσουμε γραπτές σημειώσεις, πρέπει να προετοιμαστούμε κατάλληλα και να αποφασίσουμε με ποιον ακριβώς τρόπο θα καταγράψουμε τις απαντήσεις (π.χ. μπορούμε να αναπτύξουμε κάποιο σύστημα κωδικοποίησης, ώστε να ανταποκριθούμε στην ταχύτητα της ροής του προφορικού λόγου;).
Διεξάγοντας τη συνέντευξη:	
Συστηνόμαστε και εξηγούμε τον σκοπό της συνέντευξης, ακόμα κι αν έχουμε στείλει επιστολή.	Εξηγούμε πώς θα αξιοποιήσουμε τις πληροφορίες που θα μας δώσουν.
Διατηρούμε την εντιμότητα και ηθική ακεραιότητά μας.	Ζητάμε την άδεια του συνεντευξιζόμενου για τη χρήση του μαγνητοφώνου. Σεβόμαστε το δικαίωμά του να μην αποκαλύψει απόρρητες πληροφορίες, όπως και το ενδεχόμενο να επιθυμεί να διατηρηθεί η ανωνυμία του κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της συνέντευξης.
Υποβάλλουμε κάθε ερώτημα ξεχωριστά.	Κάθε φορά φροντίζουμε να κινητοποιήσουμε τον συνεντευξιζόμενο ώστε να μας δίνει όσο το δυνατό πληρέστερες απαντήσεις.
Διατηρούμε τον έλεγχο της συνέντευξης.	Ακόμα κι αν επιλέξουμε να κάνουμε μια συνέντευξη 'ανοιχτού τύπου', πρέπει να ελέγχουμε τη συζήτηση, ώστε να παραμένει εντός θέματος και να καλύπτονται τα ερωτήματά μας, χωρίς να ξεφύγουμε από τα χρονικά πλαίσια που έχουμε στη διάθεσή μας.
Αποφεύγουμε –όσο είναι- δυνατό να επηρεάζουμε τις απαντήσεις που μας δίνονται.	Κατ' αρχήν αναγνωρίζουμε τις προσδοκίες και τις αντιλήψεις που πιθανόν να έχουμε διαμορφώσει εκ των προτέρων για τον συνεντευξιζόμενο, και κατόπιν προσπαθούμε να περιορίσουμε τον βαθμό στον οποίο επηρεάζουν εμάς τους ίδιους αλλά και τις δικές του/της απαντήσεις. Προσέχουμε επίσης τον τρόπο με τον οποίο απευθύνουμε τις ερωτήσεις, το ύφος και τις αντιδράσεις μας, καθώς αυτά μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά το πόσο 'ανοιχτός' θα είναι ο συνεντευξιζόμενος.
Αν έχουμε επιλέξει να χρησιμοποιήσουμε μαγνητόφωνο, ελέγχουμε κατά διαστήματα ότι λειτουργεί σωστά.	Κρατάμε επιπλέον σημειώσεις με παρατηρήσεις που μπορεί να προκύπτουν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.
Δείχνουμε την απαιτούμενη ευγένεια και τον σεβασμό για τους συνεντευξιζόμενους.	Σεβόμαστε τον χρόνο που μας αφιερώνουν και δεν υπερβαίνουμε τα χρονικά όρια που έχουμε συμφωνήσει εξ αρχής.

ΙΔΡΥΜΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα 'Μάθηση και Επιχειρείν'

Μετά τη διεξαγωγή της συνέντευξης:	
Αν έχουμε χρησιμοποιήσει μαγνητόφωνο, ελέγχουμε ότι η συνέντευξη έχει καταγραφεί σωστά.	
Σημειώνουμε όποιες άλλες παρατηρήσεις θεωρούμε ότι είναι χρήσιμες για τη διερεύνηση των ερωτημάτων που θέσαμε.	
Δεν παραλείπουμε να ευχαριστήσουμε τους συνεντευξιζόμενους.	Μια καλή ιδέα θα ήταν να στείλουμε μια ευχαριστήρια επιστολή.

Βιβλιογραφία:

Bell, J. (1999) *Doing your research project: A guide for first time researchers in education and social science (Third Edition)*. Buckingham, Philadelphia, Oxford University Press.

Bryman, A. (2001) *Social Research Methods*. New York, Oxford University Press.

Keats, D.M. (1999) *Interviewing: A practical guide for students and professionals*. UNSW Press.